

LÄSA FÖR LIVET

MERA LÄSK. En inspirationsbok från Hallstahammar om att läsa, tala och skriva. Utgiven med stöd av Hallstahammars kommun som ett led i projektet LÄSK i Hallstahammar, Kolbäck och Strömsholm. LÄSK-projektet har innefattat folkbiblioteket, förskolorna och skolorna. Totalt har över 400 lärare, förskollärare, bibliotekarier, biblioteksassistenter, barnskötare, fritidspedagoger, elevassistenter och rektorer varit engagerade i projektet, samt 2 000 barn och ungdomar vid skolorna Fredhem, Kometen, Lindbo, Nibble, Näslund, Strömsholm, Tuna, Vallby/Vallmo samt särskolan och förskolorna Brinken, Duvan, Humlan, Jan Pers Backe, Koltrasten, Myran, Nyckelpigan, Strömsholm och Trollsländan.

Redaktörer: Birgitta Edvardsson och Bitte Henriksson
Författare: Helena Öberg
Art Director: Lars Ohlsson, MOW
Illustrationer: Lars Ohlsson och Hampus Ohlsson, MOW
Grafisk form och original: Laila Simonsson, MOW
Fotograf: Gunnar Bergkrantz, MOW
Produktion och tryck: PRIMATryck, Hallstahammar
Papper: Omslag – Accello Print 250 g
Inlaga: Accello Print 140 g
Förlag: MOW AB

Beställning: Hallstahammars bibliotek tel 0220-241 10
www.hallstahammar.se/bibliotek/meralask

Hallstahammar i september 2004
ISBN 91-974663-1-X

I skolan oroade vi oss för att allt för många elever lämnade skolan utan att få godkända betyg i svenska. Det fanns elever som visade särskilda svårigheter med att läsa och skriva, andra visade olust till läsande, skolan och livet. Fler elever lämnade skolan med otillräckliga kunskaper än vad som borde vara fallet i förhållande till förutsättningar och förmågor.

Alla speciallärare på skolorna i Hallstahammar hade tillsammans gjort en plan för hur man skulle kartlägga elevers läs- och skrivförmåga för att kunna ge bättre stöd i ett tidigt skede. Vi sökte medel hos Skolverket för att kunna utveckla arbetet.

Vi fick medel, inte så mycket som vi önskat, men tillräckligt för att kunna göra något.

En projektledningsgrupp tillsattes för att komma fram till vad vi skulle åstadkomma med de pengar vi fått. I vårt fall ingick en bibliotekarie, en skolledare, en svensklärare och en specialpedagog.

I folkbiblioteksvärlden upplever många att det är svårt att nå ut till lärarna i skolan. Alla tycker biblioteket är viktigt men få tar sig tiden att gå dit med sina elever. Eftersom skolbiblioteken är outvecklade i kommunen har folkbibliotekets roll i projektet varit stark. I och med projektet fick folkbiblioteket möjlighet att samverka med förskolor och skolor på ett nära och djupt sätt.

När en grupp människor med olika kompetenser börjar samtala med varandra om hur man ser på barn, läsning, lärande och utveckling kan någonting nytt uppstå.

Förutsättningslöst samtalade vi till en början om oro och problem och så småningom övergick processen till samtal om möjligheter och lust. Alla var engagerade och processen vi gick igenom tillsammans gjorde att vi lärde av varandra. Skolans tradition har kanske mer ett nyttoperspektiv medan bibliotekets verksamhet bygger på nyfikenhet och lust. Vi alla såg läsningen

som nödvändig och självklar för en människas lärande och utveckling i ett demokratiskt samhälle. Vi ville att LUSTEN skulle vara det bärande temat i allt arbete. Alla människor lär när de tycker att något är roligt och när de upplever att det finns någon nytta med det de lär. Elever i skolan är barn och ungdomar i hemmet och på fritiden. Det är samma individer var de än befinner sig. Vi kallar dem bara olika. Barn lär hela tiden. Både i hemmet, på fritiden, i förskolan och i skolan. Om vi ger dem stimulerande miljöer ökar möjligheterna till utveckling.

Skolan har omvandlats från ett regelstyrt system till ett målstyrt. Skolan har idag stora möjligheter att utveckla sitt eget arbete utifrån de problem man upplever och de förbättringar man ser att man vill åstadkomma. Den lokala skolan äger sin egen utveckling och sätten att utveckla skolans arbete kan vara oändliga. Målen för skolans verksamhet beskrivs i läroplan, kursplan och skolplan och sätten att uppnå dem kan göras på en mängd olika sätt. För att utveckling ska kunna ske måste all personal vara delaktig i arbetet. Utveckling tar tid och att förändra tänkande, arbetssätt och metoder kräver att medarbetare i arbetslagen i förskolan

och skolan får lära gemensamt. Om ett arbete får växa långsamt ur arbetslagens eget arbete och egna förståelse blir det en varaktig förändring i arbetssätt som kan ge medlemmarna i arbetslaget arbetsglädje och barnen möjlighet till bättre utveckling.

Hallstahammar är en kommun med ca 15 000 invånare. Liksom många andra kommuner i Sverige har vår kommun haft ekonomiska svårigheter. Detta projekt startade samtidigt som kommunen hade stora sparbetning att genomföra. Trots detta kan utveckling ske om vilja och engagemang finns. Hallstahammar är en lagom stor kommun för att kunna genomföra gemensamma satsningar. Ledarna för förskolorna och skolorna ingår i en och samma skolledargrupp. Det är nära till förvaltningsledning och politiker. Alla vill barnens och ungdomarnas bästa.

Projektledningsgruppens plan för arbetet utmynnade i att alla förskolor, skolor och folkbiblioteket skulle utse var sin ”inspiratör”. En inspiratör skulle vara en person som var särskilt intresserad av lässtimulerande arbete och som kunde vara speciellt lämplig att möta olika arbetslag i deras utvecklingsarbete.

Birgitta Edvardsson, Kultur- och fritidschef och Bitte Henriksson, rektor, Nibbleskolan.

Inspiratörerna gavs utbildning dels i själva sakfrågan dels i rollen att vara inspiratör. Någon färdig plan för hur inspiratörsarbetet skulle gå till fanns inte. Under den termin som LÄSK-inspiratörerna utbildades skulle de tillsammans skapa en sådan plan. De blivande inspiratörerna upplevde kaos och frustration, men så småningom skapades en gemensam plan för arbetet. Det har inte alltid varit en dans på rosor men möjligheterna har varit större än hindren och vår bärande idé håller fortfarande, nämligen lusten till läsning. Vårt LÄSK har vuxit fram ur myllan. Vi är inte framme än. Det måste komma mer LÄSK i flera former.

I projektet har vi haft olika föreläsare. Några har varit mer involverade än andra. Författaren Helena Öberg engagerades redan under inspiratörernas utbildning. Helena Öbergs tankar och idéer stämde väl överens med våra och därför blev valet av författare till denna bok självklart.

Med denna bok vill vi beskriva LÄSK i Hallstahammar. Vi vill också dela med oss av det vi lärt. Det som vi tror är bra att veta om man som vuxen har barn i sin närhet som man vill ska känna glädje och lust till att läsa, tala och skriva.

Birgitta Edvardsson
Bitte Henriksson

LÄSK-PROJEKTET

START: År 2000 fick Hallstahammars kommun 250 000 kronor från Skolverket.

MÅL: År 2010 ska alla elever som slutar grundskolan ha godkänt betyg i svenska.

DELMÅL: År 2003 ska all personal ha fått kompetensutveckling i barns och ungdomars tal och språkutveckling. År 2005 ska en tydlig trend ses att allt fler elever når godkända betyg i svenska.

LUSTEN SOM BÄRANDE DRIVKRAFT

Syftet med projektet är och har varit

- att öka medvetenheten om lusten som bärande drivkraft för barns växande och utveckling.
- att förbättra möjligheten till lärande för alla barn.
- att arbetslagen ska hitta former för språkstimulerande arbete som gynnar alla barn.
- att utveckla varaktiga arbetssätt.
- att öka medvetenheten om skolbibliotekens och folkbibliotekens roll i det lässtimulerande arbetet.
- att det språkstimulerande arbetet aldrig ska ta slut.

LÄSK-INSPIRATÖRERNA

Metod, fas 1: Höttermånen 2001. Varje förskola och skola utser en LÄSK-inspiratör. Samtliga LÄSK-inspiratörer deltar i en utbildning som innefattar såväl teori som träning i projektledning och ledarskap.

INSPIRATION OCH FÖRELÄSNINGAR

Genomförande, fas 1: Vårterminen 2002. LÄSK-projektets mål och syfte presenteras. Arbetslagen formulerar vad de vill utveckla i sitt läs- och skrivstimulerande arbete. Under terminen träffar LÄSK-inspiratörerna "sina" arbetslag vid fem tillfällen. Allmänna föreläsningar; om barns språkutveckling, läs- och skrivinlärning, bibliotekets roll och A-, B- och C-miljöers betydelse för läs- och skrivutveckling.

Hösten 2003 avslutades fas 1 i projektet. Projektet fortsätter och denna bok är en länk till fas 2.

INNEHÅLL

Lust att läsa!	9	Äntligen tid att prata pedagogik	18
Inspiration som drivkraft	10	Smaka sig fram till det egna språket ...	19
Uppdrag – inspiratör	11	Vi gillar LÄSK!	22
Läsgrottor – om att bygga läslust	13	Man ska kunna gå till skolbiblioteket i bara strumplästen	25
Högläsning på schemat	16		
Lästräning på idrottslektionerna	17		

MEST TILL FÖRÄLDRAR OCH ANDRA SOM BRYR SIG OM BARN

Några tankar om mötet mellan föräldrar och lärare	31	Var nyfiken på barnens värld	56
Hjärnan bygger om sig hela tiden	33	Fantasi ersätter våld	59
Bara barn som vill läsa lär sig läsa	35	Kan skolan konkurrera med nöjesindustrin?	61
Ge dina barn ditt språk!	37	Kan barnets hjärna börja koka?	63
Läsning gör barn smartare	38	Vägen till läsning är läsning	65
Smittar läs- och skrivsvårigheter?	40	Varför ska man läsa böcker?	67
Hur gör man egentligen när man läser för sitt barn?	44	Hur pratar man om böcker?	68
Hur gör man för att hitta bra böcker? ..	47	Några ord om pojkars läsning	71
Ska man verkligen inte rätta stavfel? ...	48	Några ord om flickors röster	73
När blir man för stor för högläsning? ..	51	Blir man dum av serier?	75
Förr kunde man börja på bruket – nu är det plugg	52	Vuxna talar med sina barn några minuter om dagen	76
Intelligens kan vara på olika sätt	55	En värld utan mobiltelefoner	79

MEST FÖR POLITIKER OCH ANDRA SOM BESTÄMMER

Några ord till dig som är kommunpolitiker	82	Är det verkligen lönsamt att satsa på skolan?	85
Att läsa, skriva och tala är en demokratisk möjlighet	83	Alla betyg blir bättre	86
Hur ska vi nå målet 100 % godkända elever?	84.	Skolbibliotek skapar samordningsvinster	87

NÅGRA VANLIGA OCH OVANLIGA FRÅGOR

Hur pratar man om pedagogik på föräldramöten utan att det blir pekpinneaktigt?	89	Hur hittar man bra böcker?	92
Hur pratar man med föräldrar om att barn sover för lite?	90	Hur får man plats med läsning på schemat?	93
Hur mycket sömn behöver barn?	91	Hur får man en bra start?	94
		Varför bränner man böcker?	95

INSPIRATION FRÅN STRÖMSHOLM, KOLBÄCK OCH HALLSTAHAMMAR

99

ORDLISTA

108

LITTERATURFÖRTECKNING

111

TACK TILL ALLA LÄSK-FÖRELÄSARE

112

LÄSKINSPIRATÖRER

113

LUST ATT LÄSA

Vi tar för givet att små barn ska lära sig tala. På samma sätt ska vi ta för givet att de ska lära sig läsa och skriva. Och det är vår skyldighet att aldrig tvivla!

Läsning är inget som drabbar särskilt gynnade barn. Barn lär sig läsa och skriva – på ett eller annat sätt – när de inser att de behöver kunna det för att klara sig här i världen.

När vi började vårt läs- och skrivprojekt LÄSK var det inriktat på barn i behov av särskilt stöd. Det var därför vi fick projektpengarna från Skolverket. Men vi tänkte om. För tänk om det är så att barn i behov av särskilt stöd – som vi vanligen kallar svaga – inte alls är svaga utan bara har lite mindre erfarenhet. Vi ville inte ”hjälpa” dem genom att lyfta ut dem från gruppen och peka ut dem inför alla. Och var skulle vi i så fall dra gränsen?

Barn vill begripa världen. De vill vara delaktiga. I skolan handlar väldigt mycket om att kunna läsa och skriva. De som inte är så bra på att läsa, skriva och tala vet oftast om det väldigt väl själva.

Men de är inte svaga barn. Och de vill inget hellre än att smälta in i gruppen och vara som alla andra. Därför har vi låtit alla barn få LÄSK, men inte samma.

Varje barn har fått uppmuntran och stöd utifrån sina egna behov. Målet har varit att skapa lust, det är en underskattad drivkraft när det gäller inläring. Lust lockar fram leken, spänningen och skrattet.

Vi vuxna har lärt oss mer om pedagogik, metodik och inläring. Emellanåt har vi släppt taget om det vi kallar nytta och låtit oss bli barnsligt hänfödda, vi har läst och njutit av sagor, berättelser och allt underbart som finns i böckernas värld. Och förhoppningsvis har vår läslust smittat av sig på barnen.